

L 34
927

40

L

Tieslietu Ministrijas Vēstneša
Nr. 1/2 1930 atsevišķs novilkums.

Rokrakstu salīdzināšanas materiala nozīme rokrakstu identificēšanā

Prof. A. KANGERS,
Zinātniskās Tiesekspertizes Instituta direktors

L
B

0209069600

Latv. PSR Valsts bibliotēka

61-59.417

Pie vissarežģītākām tiesekspertizēm pieder rokrakstu un parakstu salīdzināšanas ekspertizes, un tomēr tieši šinī nozarē eksperti bieži tiek nostādīti tādos apstākļos, pie kuriem sekmīga ekspertizes izdarīšana pavisam nav iespējama, proti, ekspertīžu uzdevēji aiz nezināšanas bieži iesūta pilnīgi nederīgus vai nepietiekošus salīdzināšanas materiālus. Sprotams, apzinīgs eksperts-specialists tādos gadījumos pieprasīs papildu materiālus un nestāsies agrāk pie ekspertizes izdarīšanas, iekams viņa rīcībā nav pietiekoši pilnīgs salīdzināšanas materiāls. Bet cik daudz laika ar to netiek patērēts, it sevišķi tādos gadījumos, kad kādā lietā jāsalīdzina daudzu personu rokraksti, un tās dzīvo dažādās dzīves vietās. Bieži papildu salīdzināšanas materiālu iegūšana prasa daudzas nedēļas un pat mēnešus, caur ko, sprotams, ielgst ekspertizes izpildīšana.

Aiz šī iemesla ir nepieciešams, lai tām amatpersonām, kurām gadās rokrakstu salīdzināšanas ekspertīžu uzdošana — arī būtu zināmi tie noteikumi, kas jāievēro, lai ekspertīze varētu dot sekmīgus rezultātus. Šādi noteikumi galvenā kārtā attiecas uz salīdzināšanas materiāliem, bet tie attiecināmi arī uz pašiem izmeklēšanas objektiem, jo ja ar pēdējiem apietas neuzmanīgi, tos var novest tādā stāvoklī, kādā tie sekmīgai izmeklēšanai vairs nav derīgi. It sevišķi tas sakāms attiecībā uz tādiem izmeklēšanas objektiem, kuŗos bez rokrakstu salī-

dzināšanas jāizdara vēl kādas citas izmeklēšanas, kā, piemēram, jānoskaidro, vai rakstā viss teksts ir rakstīts vienā laikā, vai rakstā nav izdarīti kādi labojumi u. t. t.

Zemāk mēs atsevišķi runāsim par „izmeklēšanas objektiem” un atsevišķi par „salīdzināšanas materialiem”. Bez tam atsevišķā nodaļā vēl tiks doti vispārēja rakstura aizrādījumi it sevišķi par to, ko rokrakstu salīdzināšanas ekspertizes spēj noskaidrot, un kādas ir viņu iespējamības robežas.

Izmeklēšanas objekti.

Izmeklēšanas objekti var būt visdažādāki, kā pēc sava absolutā apmēra, tā arī pēc satura; var, piemēram, būt kādas, uz vairākām papīra lapām rakstītas anonīmas vēstules, kādi uz liela formata papīra rakstīti līgumi un var, otrādi, būt visniecīgākās zīmītes tikai ar dažiem uzrakstītiem vārdiem vai cipariem. Kāds nebūtu objekts, visos gadījumos jāievēro tas galvenais noteikums, lai objekts necik netiktu bojāts, kas it sevišķi jāievēro, ja runa ir par kādu nelielu zīmīti. Bieži pat visniecīgākais bojājums, kā, piemēram, adatas iedūriens, rakstā var iznīcināt tādas pazīmes, kuŗas slēdzienam būtu izšķiŗoŗa nozīme, kā, piemēram, vilcienu krustoŗanās vietās, ja būtu jānoskaidro, kuŗa no teksta daļām, vai kuŗš no vilcieniem izdarīts agrāk, kuŗš vēlāk.

Izmeklēšanas objekti (vekseli, vēstules u. t. t.) uzglabāŗanai bieŗi tiek tieŗi ieŗūti lietā, jeb tiek piestiprināti pie sarakstīŗanās pie kam sarakstīŗanās lapu skaitam pieaugot, attiecīgais dokuments daudzkārt tiek pārsprausts, no kā tas galu galā tiek pilnīgi izcaurumots. Bieŗi dokuments arī tiek bojāts pie apskatīŗanas un apskatīŗanas protokola sastādīŗanas, izdarot uz viņa atzīmes ar zīmuli, vai apzīmējot kādu apŗaubāmu vietu ar krāsas zīmuli, vai arī aizrādot uz tādu, izdarot iespiŗiedienu ar kādu citu priekŗšmetu, pat ar pirksta nagu u. t. t. Visos šādos gadījumos bieŗi var notikt viltojumumu vissvarīgāko pazīmju iznīcināŗšana, ar ko tad ir ņemta iespēja viltojumumu atklāt. Tas pats arī var notikt, ja dokuments tiek salocīts, ja tas pārāk

bieži, pie tam neuzmanīgi, tiek ņemts rokās, turot to ar sviedrainiem pirkstiem, papīra virsmu rīvējot u. t. t.

Sacītais ved pie sekošiem izmeklēšanas dokumentu uzglabāšanas noteikumiem.

1. Izmeklēšanas objekts it nemaz nedrīkst tikt bojāts, bet tas visuzmanīgāk jāatstāj pirmstāvoklī: nedrīkst tikt izdarīti nekādi jauni ielocījumi, saburzījumi, rīvējumi, adatas iedūrieni, vai iespiedumi un tamlīdzīgi bojājumi.

2. Uz izmeklēšanas objekta nedrīkst tikt izdarītas atzīmes, vai apzīmējumi, vai nu ar vienkāršu, vai ar krāsas zīmuli, vai ar tinti, vai arī iespīējot ar kādu citu priekšmetu. Tāpat arī, ja objekts izmeklēšanai netiek nosūtīts attiecīgā zinātniskā iestādē, bet tiek uzaicināts kāds vietējs eksperts, nekādā ziņā ekspertam nedrīkst atļaut izdarīt tieši dokumenta oriģinālā kādus apzīmējumus, piemēram, apzīmējot rakstā kādas raksturīgas vietas u. t. t., jo bieži aiz tā, vai cita iemesla jāizdara vēl kontrolekspertīzes no citiem ekspertiem, kas gan sekmīgi vairs nav iespējams, ja izmeklēšanas objekts neatrodas pirmstāvoklī. Tiešus apzīmējumus resp. aizrādījumus uz kādām sevišķi raksturīgām vietām etc. drīkst izdarīt tikai uz dokumenta fotografiskā uzņēmuma.

3. Uzglabāšanai izmeklēšanas objekts, neizdarot tanī it nekādus jaunus ielocījumus, jāievieto attiecīga lieluma aploksnē, pie kam dokuments, ja tā papīrs ir ļoti plāns, iepriekš ievietošanas aploksnē vēl jāieliek attiecīgā veidā starp biezāka papīra lapām.

4. Ja izmeklēšanas objekts jāuzglabā, pievienojot to lietai, vai sarakstīšanai, tad to nedrīkst tieši iešūt lietā, vai arī piespraust ar kniepadatām, bet lietā jāiešuj attiecīga lieluma aploksne, kurā jāievieto izmeklēšanas objekts, kā augšā aizrādīts; lietas lapas skaita apzīmējums jāizdara uz aploksnes. Ja aploksne jāaizzīmogo ar lakas zīmogu, tad aploksnē, zīmogošanas vietā, jāieliek biezāks papīra gabaliņš, lai izmeklēšanas objekts no karstās zīmoglakas netiktu bojāts.

Rokrakstu salīdzināšanas materials.

Vispirms jāievēro, ka salīdzināšanas materials, bez paša izmeklēšanas objekta rakstura, ir tas galvenais faktors, no kura atkarājas ekspertizes sekmīgi vai neapmierinoši rezultāti, saprotams, ja pats eksperts zināšanas ziņā stāv prasījuma augstumā. Ja salīdzināšanas materials (rokraksta paraugi) ir derīgs un pietiekoši pilnīgs, tad, atkarīgi no izmeklēšanas objekta rakstura, apšaubāmā raksta rakstītāju bieži var noteikt pat tādos gadījumos, kur izmeklēšanas objekta apmērs ir ļoti neliels, piemēram, apņem tikai dažas rindiņas, un otrādi, ekspertīze var nedot itnekādus rezultātus, pavisam nerunājot par maldinošiem rezultātiem, t. i. par nepareizo slēdzienu, ja izmeklēšanas objekta apmērs gan ir liels, kā, piemēram, kāda gara anonīma vēstule, bet salīdzināšanas materials nav pietiekoši pilnīgs.

Tas pilnīgi saprotams, ievērojot, pirmkārt, ka izmeklēšanas objekti (dažāda rakstura viltoti dokumenti, viltoti paraksti, anonīmi raksti u. t. t.) pa lielākai daļai tiek izdarīti ar pārgrozītu rokrakstu, kurā tad, to analizējot, jānoskaidro rakstītāja īstā rokraksta īpatnība; otrkārt, ievērojot, ka aizdomās turētā persona, ja tā ir vainīga, pie rokraksta paraugu došanas uz attiecīgas amatpersonas priekšlikumu (zem diktāta etc.) visādi centīsies noslēpt sava īstā rokraksta īpatnības, pavisam nerunājot par to, ka arī citi faktori (ārējie apstākļi, uzbudinājums u. t. t.) tā var iespaidot rokraksta paraugu devēju, ka viņš pat bez nolūka rakstu izdara citādi, nekā viņš parasti raksta.

No sacītā izriet, ka, ievācot rokrakstu paraugus kā „salīdzināšanas materialu“, visādi jācenšas iegūt tāda rakstura un tāda daudzuma materialus, kas dotu iespēju noskaidrot rakstītāja īstā rokraksta īpatnības. Cik grūts dažreiz var būt pēdējais uzdevums, top saprotams, ja ievēro, cik lielā mērā rokraksta vispārējais veidojums var tikt iespaidots no dažāda rakstura psihiskiem un fiziskiem iespaidiem, kā no gara stāvokļa un no veselības stāvokļa, no noguruma, no rakstāmmaterialu īpašībām un no vispārējiem

rakstīšanas apstākļiem, kā, piemēram, no rakstīšanas ērtības, papīra lapas lieluma u. t. t.

No pievestiem aizrādījumiem ir skaidrs, ka rokrakstu salīdzināšanas ekspertizes noteiktais vai nenoteiktais, pareizais vai nepareizais slēdziens atkarājas netikvien no eksperta zināšanām, piedzīvojumiem un no izmeklēšanas objekta rakstura, bet vislielākā mērā tas atkarājas arī no salīdzināšanas materialu rakstura un daudzuma. No tā izriet, ka ekspertizes sekmīgie vai nesekmīgie rezultāti resp. slēdziena noteiktības pakāpe atkarājas ne tikai no eksperta, bet zināmā mērā arī no ekspertizes uzdevēja resp. no tā, kādus salīdzināšanas materiālus viņš iesūta.

Tamdēļ pie rokrakstu paraugu ievākšanas vienmēr jāievēro: jo pilnīgāks rakstura un daudzuma ziņā ir rokrakstu salīdzināšanas materiāls, jo lielākas ir izredzes uzdotā jautājuma noteiktai noskaidrošanai.

Kas attiecas uz salīdzināšanas materialu raksturu, tad jāatšķir divas grupas rokrakstu paraugu. Pirmā grupā ietilpst tādi raksti resp. paraksti, kuri rakstīti pilnīgi brīvi un neiespaidoti un nevis speciāli kā rokraksta resp. paraksta paraugi, t. i. pie kuru rakstīšanas nav bijuši itnekādi apstākļi, kuriem tā vai citādi varētu būt sakars ar to mērķi, kura dēļ salīdzināšanas materiāls tiek pieprasīts, bet kuri izdarīti pilnīgi neatkarīgi no šī mērķa. Šāda rakstura paraugi var būt: dažāda rakstura raksti, vēstules, kvītes, līgumi, ieraksti kabatas grāmatīnās vai tirdzniecības grāmatās, lūgumraksti, dažāda rakstura saraksti u. t. t.

Pie šīs pirmās grupas rokraksta paraugu ievākšanas jāievēro sekošais:

1. Vispirms jācenšas iegūt pēc iespējas tādi raksti, kuri tikuši rakstīti tuvāk tam laikam, kādā ir rakstīts apšaubāmais raksts; bet, saprotams, bez tam salīdzināšanas materiālam jāpievieno arī tādi raksti, kuri izdarīti vai nu ievērojami agrāk vai vēlāk, lai salīdzināšanas materiāls būtu pēc iespējas lielāks un pilnīgāks.

2. Jācenšas iegūt pēc iespējas tādi raksti, kuŗi izdarīti ar tādu pat rakstāmmateriālu, kā apšaubāmais raksts (vai ar tinti, vai zīmuli, vai tintes zīmuli u. t. t.).

3. Jāmeklē pēc iespējas arī tādi raksti, kuŗi pēc rakstīšanas veida ir tuvāki apšaubāmam rakstam, t. i. kuŗi rakstīti apmēram tādā pat veidā, kā apšaubāmais raksts, proti, vai nu uzmanīgi glīti, jeb steidzoši, ātri, neuzmanīgi u. t. t.

4. Ja runa ir par parakstiem, tad katrā ziņā starp citiem jādabū arī tādi paraksta paraugi, kuŗi izdarīti agrāk par apšaubāmā paraksta izdarīšanas datumu, ņemot par pamatu apšaubāmā rakstā esošo datuma aizrādījumu, lai būtu iespējams noskaidrot, vai apšaubāmā dokumentā nav notikusi paraksta viltošanas simulācija, t. i. vai tā persona, kuŗas paraksts tiek apšaubīts resp. kuŗa apšaubāmo parakstu neatzīst par savu parakstu, tomēr parakstu nav izdarījusi pašrocīgi, bet gan parakstoties citādi nekā parasti un grozot sava paraksta izveidojumu un rakstīšanas veidu, ar nolūku to neatzīt par savu parakstu.

Pie rokrakstu paraugu otrās grupas pieder tādi raksti, kuŗi tieši ņemti no aizdomās turētās personas, uzdodot viņai izdarīt kādus noteiktus rakstus. Šis materials savu kārt jāsadala divās zemgrupās.

Pirmkārt, jāatšķir tādi rokraksta paraugi, kuŗi izdarīti rakstot zem diktāta, pie kam rakstītājam ir zināms, ka viņš dod sava rokraksta resp. paraksta paraugus rokraksta salīdzināšanas izdarīšanai.

Otrkārt, jāatšķir tādi raksti, kuŗi rakstītājam jāizdara pilnīgi svabadi — brīvi, nezinot, ka viņš tos raksta kā rokraksta paraugus. Pie šādu rokraksta paraugu iegūšanas rakstītāju nedrīkst iespaidot ar kaut kādiem aizrādījumiem, bet viņam tikai jāuzdod izpildīt zināms rakstīšanas uzdevums, negriežot it nekādu vērību uz to, kā viņš šo uzdevumu izpilda: vai dabiski brīvi rakstot, jeb ar cenšanos grozīt savu rokrakstu. Šādi rakstīšanas uzdevumi var būt — dzīves gaitas apraksta uzrakstīšana, pašrocīgi rakstītais liecības protokols u. t. t.

Pie tiešās rokrakstu paraugu noņemšanas jāievēro sekojoši vispārēji noteikumi.

1) Apšaubāmo rakstu, iepriekš rokraksta parauga noņemšanas, nekādā ziņā nedrīkst uzrādīt rokraksta parauga devējam. Paraksta paraugi (vēlams arī rokraksta paraugi) jānoņem pēc iespējas vairākos paņēmienos ar jo lielākiem, jo labāk, laika starpbrīžiem, atsevišķus paraugus uzdodot rakstīt uz atsevišķām papīra lapām.

2. Uzdodot rakstīšanas uzdevuma izpildīšanu, rakstītāju nekādā ziņā nedrīkst uzbudināt, un jāizslēdz visāda rakstura aizrādījumi, kuri viņu tā vai citādi varētu iespaidot, vai uztraukt; viņš visai mierīgi jāuzaicinā izdarīt attiecīgo rakstu.

3. Jāgādā par to, lai rakstītājs savu rakstu varētu izpildīt pie pietiekoši ērtiem rakstīšanas apstākļiem, proti, jāgādā par pietiekoši platu galdu un gludu paklāju, par ērtu sēdēšanas iespējamību, par pietiekošu apgaismošanu, pie kam gaismai jākrīt no kreisās puses, lai roka nenoēnotu rakstu u. t. t.

4. Rakstīšana jāizdara ar tādu pat rakstāmmateriālu, ar kādu ir rakstīts apšaubāmais raksts (vai ar tinti, vai zīmuli, tintes zīmuli, krāsas zīmuli u. t. t.), pie kam attiecība uz rakstāmspalvu rakstītājam jānodrošina pilnīga spalvas izvēles iespējamība (cieta vai mīksta spalva; spalva ar asu vai ar trulu galu u. t. t.); zīmulim jābūt vidēja cietuma (Nr. 2.)

5. Raksts nekādā ziņā nedrīkst tikt izdarīts uz tās pašas lapas, uz kuŗas tiek rakstīts nopratināšanas protokols, bet jāraksta uz pilnīgi atsevišķas papīra lapas, proti, tādā pat lielumā un apmēram tāda labuma, kā papīrs, uz kuŗa rakstīts apšaubāmais raksts, pie kam ļoti vēlams, lai raksts nenobeigtos uz tās lapas puses, uz kuŗas viņš iesāks, bet uz otras lapas puses, lai rakstītājs raksta sākuma daļu nevarētu ņemt par paraugu visam pārējam rakstam. Ja apšaubāmais raksts ir rakstīts uz papīra bez līnijām, tad arī rokraksta paraugu noņemšanai jālieto tāds pats papīrs; ja raksts izdarīts uz līnēta papīra, tad arī rokraksta paraugam jālieto līnēts papīrs.

6. Ja apšaubāmais raksts ir rakstīts kādā uzkrītošā rak-

stišanas veidā, vai nu ar uzkrītoši lieliem burtiem, vai ar uzkrītoši lielu burtu slīpumu uz labo vai uz kreiso pusi, vai uzkrītoši lēnā gaitā, rūpīgi zīmējot, tad rokraksta parauga devējam bez raksta, kurš viņam jāizdara pēc personīgas rakstišanas veida izvēles, jāuzdod rakstīt arī tādā pat veidā, kādā ir rakstīts apšaubāmais raksts; pie tam rakstītājam jānodod tikai attiecīgi mutiski aizrādījumi, bet **nekādā ziņā nedrīkst uzrādīt apšaubāmo rakstu kā paraugu.**

7. Ja apšaubāmais raksts ir izdarīts drukātiem burtiem, tad arī rokraksta paraugu devējam jāuzdod izdarīt rakstu tādā pat veidā drukātiem burtiem; ja tas apgalvo, ka neprot rakstīt drukātiem burtiem, tad viņam jānodod kā paraugs kāds drukāts raksts (kāda grāmatā, avīzē etc.), kas iespiests ar tāda pat tipa drukātiem burtiem kā apšaubāmais raksts, un pēc šī parauga tad jāraksta uzdots teksts.

8. Ja ir pamats domāt, ka apšaubāmais raksts ir izdarīts ar kreiso roku, jeb ar dūri, jeb ar muti, vai ar kāju, tad bez parastiem rokraksta paraugiem jānoņem arī paraugi, kuri izdarīti attiecīgā veidā, vai ar kreiso roku, vai ar dūri u. t. t.

9. Par katru atsevišķu rokraksta paraugu jānodod ziņas, kad (datums) un kādā veidā paraugs ir izdarīts, (vai tas rakstīts svabadi — brīvi, jeb zem diktata), vai ar labo, vai ar kreiso roku, vai ar dūri u. t. t. Bez tam ekspertam vēl jāpaziņo rokraksta parauga devēja kārta un vecums un, ja tas iespējams, arī viņa izglītības pakāpe.

Noņemot rokraksta paraugu zem diktata, bez augšminētiem vispārējiem noteikumiem, jāievēro vēl sekošais:

1. Jādiķtē pēc iespējas viss apšaubāmā raksta teksts, neuzrādot ortogrāfiju, vārdu sadalījumu un pieturas zīmes. Ja šis teksts ir ļoti garš, tad var aprobežoties ar īsāku diktatu, tomēr pilnīgi jādiķtē teksta sākuma daļa, tā vidus daļa un nobeigu daļa, no katras daļas ne mazāk kā 10 rindas. Ja, otrādi, apšaubāmā raksta teksts ir tikai īss, tad rokraksta parauga devējam šis teksts jāuzraksta vairākas reizes. Katrā ziņā diktata rokraksta parau-

gam jābūt ne īsākam kā 25—30 rindas parasta rakstāmpapīra platuma garumā. Ja runa ir par parakstiem, tad tādi jāuzraksta kādas 25—30 reizes. Rakstītājam no sākuma jānodod iespējamība rakstīt kāda alfabeta burtiem un kādā ortografijā viņš pats vēlas. Bet ja, pie tam izrādītos, ka viņš raksta citiem burtiem un citā ortografijā, nekā ir rakstīts apšaubāmais raksts, tad viņam katrā ziņā arī jānodod rakstīt tāda alfabeta burtiem [latīņu, gotu (vācu) u. t. t.] un tādā pat ortografijā (piemēram vecā, vai jaunā latviešu resp. krievu valodas ortografijā), kādā ir rakstīts apšaubāmais raksts.

2. Diktēšana no sākuma jāizdara lēnā gaitā, lai rakstītājam būtu iespējams rakstīt pilnīgi mierīgi, tā, kā viņš pats vēlas, un lai viņam, ja viņš to gribētu, arī būtu iespējams visādi grozīt savu rokrakstu; bet tālāk diktēšana jāizdara ar vienu ātrāk un teikumus ātri atkārtojot, pie tam rakstītāju arvienu skubinot, lai viņš rakstītu ātrāk, un neļaujot viņam apdomāties. Beidzot atkal jāļauj rakstīt parastā ātruma gaitā. Ja apšaubāmā raksta teksts ir īss, tad diktējot jāievēro, lai rokraksta paraugā (diktatā) viss teksts tiktu rakstīts tāpat lēnā, kā arī ātrā gaitā, t. i. no sākuma viss teksts jādiktē lēnā, bet tad ātrā gaitā, kā augšā aizrādīts. Sacītais attiecas arī uz paraksta paraugu noņemšanu.

Vispārēja rakstura aizrādījumi.

Katram cilvēkam, kurš sasniedzis rakstīšanas gatavību, ir savs „īpatnējs” rokraksts, no kā izriet, ka rokraksts ir uzskatāms kā rakstīt pratēju individuālā personības īpašība. Uz šī fakta pamatojas rokraksta juridiskā nozīme. Bet par „īpatnējo” rokrakstu var runāt tikai tad, ja attiecīgais raksts ir izdarīts „īsti” rakstot, t. i. ja rakstīšanas akts ir noticis nepiespiesti brīvi, ar lielākā, vai mazākā mērā automatiskām, neapzinīgām rokas kustībām, izdarot raksta zīmes tekoši brīvi, bet nevis cenšoties tās rūpīgi izveidot pēc zināmas noteiktas formas. Tikai šādā veidā izdarītam rakstam ir savs individuāli īpatnējs attēls, kurš raksturo

attiecīgo rakstītāju. Turpretī, ja raksts ir izdarīts, atsevišķus burtus rūpīgi zīmējot, ar cenšanos tos izveidot kaligrafiski glīti, jeb cenšoties tiem piedot kādu zināmu noteiktu formu — tad nav notikusi „rakstīšana“, bet „zīmēšana“ un šādā rakstā-zīmējumā, vai nu nemaz, vai tikai nelielā mērā izpaužas tā izdarītāja personības īpašības. Īstais rakstīšanas akts norit automātiski, ar lielākā, vai mazākā mērā (atkarīgi no rakstīšanas gatavības pakāpes) neapzinīgi izdarītām rokas kustībām, un tikai šādā veidā izdarītā rakstā izpaužas rakstītājam īpatnējas izteiksmes kustības, kuŗu veidojumi savukārt atkarājas no rakstītāja rakstura īpatnībām.

Tas pats sakāms arī par parakstiem. Kāds rūpīgi, kaligrafiski glīti uzzīmēts uzvārds nav „paraksts“, bet grafiski izveidotais uzvārds tikai tad atzīstams par „parakstu“ vārda īstā nozīmē, ja tas ir „īsti“ rakstīts rakstītājam īpatnējā izveidojumā. Starpība starp kaligrafiski zīmējot izdarītu un īsti rakstītu parakstu redzama uz zemāk sekošiem attēliem 1, 2, no kuŗiem attēls 1 ir izdarīts rūpīgi zīmējot, bet attēls 2 — īsti rakstot.

Janis Dunmanis
1.

Janis Dunmanis
2.

Paraksta izveidojuma sikumi bieži gan mainās, atkarīgi no katreizējiem rakstīšanas apstākļiem un fiziskiem un psihiskiem iespaidiem, un bieži ir sastopami paraksti, kuŗu dažādību svārstīšanās apmērs ir ļoti liels, pat tik liels, ka dažreiz grūti

šādus parakstus identificēt. Bet tomēr arī tādus, vienas un tās pašas personas dažādi rakstītos parakstos ir atrodamas paraksta vienādas pamatīpatnības, ja tikai paraksti nav ar nolūku grozīti.

No sacītā ir saprotams, ka par īpatnējo rokkrakstu resp. parakstu kā individuālo personības īpašību, var runāt tikai pie tādām personām, kuras prot „īsti” rakstīt, t. i. kuras sasniegušas zināmu rakstīšanas gatavību. No tā atkal izriet, ka jo zemāka ir attiecīgas personas rakstīšanas gatavības pakāpe, jo mazāka ir tās rakstīšanas spēja un jo vairāk tā ir spiesta rakstīt „zīmējot”, jo grūtāk ir atrast viņas „rakstā” tādas individuālas īpatnības, pēc kurām varētu spriest par rakstītāja personu, un jo mazākas ir izredzes noskaidrot pašu rakstītāju; pie tam, ja runa ir par parakstiem, jo grūtāk ir noskaidrot, vai paraksts ir īsts, jeb tas ir pakaltaisīts pēc zināma oriģinalparaksta parauga.

No šiem paskaidrojumiem ir skaidrs, ka tikai tādi rokkraksta resp. paraksta paraugi ir derīgi sekmīgai rokkrakstu resp. parakstu salīdzināšanai, kuri izdarīti dabiski-brīvi, īsti rakstot, bet nevis rūpīgi zīmējot.

Augšā pievestos noteikumos par rokkrakstu paraugu noņemšanu zem diktata ir aizrādīts, ka diktēšana no sākuma jāizdara lēnā gaitā, rakstītājam dodot pilnu iespēju rakstīt tā, kā viņš pats grib, bet kā tālāk rakstītājs jāskubina, ar to viņu piespiežot rakstīt pēc iespējas ātrāk, un ka tikai beigās viņam atkal var ļaut rakstīt pēc patikas.

Šādiem noteikumiem ir ļoti liela nozīme, un proti aizsekošiem iemesliem. Pirmkārt, šādā veidā noņemtie rokkrakstu resp. parakstu paraugi dod iespējamību noskaidrot, vai rakstītājs necenšas grozīt savu rokkrakstu, kas pozitīvā gadījumā notiktu lēnā rakstīšanas posmā; šāds novērojums jau dotu svarīgus aizrādījumus, jo pilnīgi nevainīgam nebūtu itnekāda nozīme grozīt savu rokkrakstu; pretēji, ar to viņš tikai vērstu uz sevi aizdomas. Otrkārt, pie tāda diktēšanas veida ir iespējams noteikt rokkraksta stabilitātes (pastāvības) un attīstības

pakāpi un var noskaidrot, cik lielā mērā rakstītājs pie rakstīšanas vispār tiek iespaidots no ārējiem apstākļiem, kas tad savukārt dod iespēju spriest par to, cik lielā mērā rakstītājs būtu spējīgs grozīt savu rokrakstu. Beidzot aizrādītais, maiņoši lēnais un ātrais rakstīšanas veids dod iespēju sekmīgi noskaidrot rakstītāja rokraksta individualās īpatnības, proti, pārejot uz ātru rakstīšanu, pēdējā visvairāk tiek automatizēta, t. i. visvairāk tiek izslēgti apziņas momenti attiecībā uz pašu rakstīšanas aktu resp. burtu veidošanas veidu, un uzmanība galvenā kārtā aizņemta ar raksta saturu. Caur to rakstītājam ir ņemta, vismaz stipri samazināta, iespēja apzinīgi grozīt sava rokraksta īpatnības, kas tad nu sekmē īstā rokraksta īpatnību noskaidrošanu; pēdējo noskaidrošanā lielu lomu vēl spēlē rakstīšanas ilgums un raksta apmērs, proti, jo ilgāk ilgst rakstīšana un jo garāks ir raksts, jo mazāk rakstītājam ir iespējams grozīt savu rokrakstu un slēpt tā īpatnības.

Augšā tika aizrādīts, ka tikai „īsti“ rakstītā rakstā izpaužas tā rakstītāja personības īpatnības, un ka pēdējo daudzums atkarājas no attiecīgā raksta apmēra. No šiem aizrādījumiem izriet, ka rokrakstu identifikācijas iespējamībām ir zināmas robežas, un ka nevis visas ekspertīzes var dot pilnīgi sekmīgus un noteiktus rezultātus. Patiešām, kāda raksta rakstītāju var neapšaubāmi noteikt tikai tādos gadījumos, ja rakstā pietiekošā mērā izpaužas tā rakstītāja rokraksta individuali raksturīgās īpatnības. Tad nu, atkarīgi no izmeklējamā rakstā atrasto rokraksta īpatnību daudzuma un rakstura, arī atkarājas eksperta slēdziena noteiktības pakāpe. Ja, piemēram, izmeklēšanas objekts ir ļoti neliels, tā rokraksta individualitātes pakāpe ir zema, rakstam ir ļoti vienkāršs veidojums un tanī ir atrodamas tikai nedaudzas, mazraksturīgas īpatnības, kādas sastopamas arī daudzos citos rokrakstos, tad nav iespējams neapšaubāmi noteikt raksta rakstītāju, un eksperta slēdziens nevar būt pilnīgi noteikts, bet viņam jādod „varbūtības slēdziens“, ja vien runa ir par apzinīgu ekspertu, kurš savu atzinumu dod uz objektīvu datu pamata, bet nevis pēc personīga ieskata.

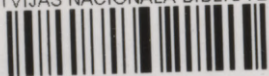
Vēl grūtāka ir izmeklēšana un mazākas ir izredzes uz sekmiem rezultātiem, ja izmeklēšanas objekts sastāv tikai no dažiem burtiem, vai cipariem, vai pat vilcieniem; jeb arī, ja runa ir par viltotiem parakstiem, kuŗi izdarīti, veikli piemērojoties oriģinalparaksta paraugam. Tā, piemēram, var gan noskaidrot, vai kāds paraksts ir īsts, jeb viltots, bet ļoti reti ir iespējams noteikt personu, kas viltojumu izdarījusi. Var gan noteikt, vai, piemēram, kāds cipars „1” ir pārtaisīts uz „4”, tam pievelkot ķeksīti, bet tikai izņēmuma gadījumos būtu iespējams noteikt, kas šo pievilkumu ir izdarījis. Var gan noteikt, vai kāds skaitlis „1100” ir rakstīts vienā papēmienā, jeb pirmais cipars „1” ir pierakstīts vēlāk, tādā veidā iepriekš bijušo skaitli „100” pārtaisot uz „1100”, bet ļoti reti būtu iespējams noteikt pašu pierakstītāju.

No pievestā ir redzams, ka tāpat kā pie visām zinātniskām izmeklēšanām vispār, tā arī pie rokrakstu salīdzināšanas ekspertizēm eksistē zināmas noteikšanas iespējamību robežas, un nevis ikkatra ekspertīze var dot vēlamos noteiktos rezultātus, bet pēdējie atkarājas no izmeklēšanas objekta rakstura un apmēra.

Bet kāds arī nebūtu izmeklēšanas objekts, vienmēr jāievēro, ka rokrakstu salīdzināšanas ekspertīzes sekmes lielā mērā atkarājas arī no paša ekspertīzes uzdevēja, proti, tiek sekmei ekspertīzes slēdziena noteiktība, ja eksperta rīcībā tiek dots pietiekoši pilnīgs, rakstura un daudzuma ziņā, salīdzināšanas materials un, otrādi, ekspertīze var nedot itnekādus rezultātus, ja iesūtītais salīdzināšanas materials nav derīgs.

2.10

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309069600